

גליון א'מב

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פרשת חיי שרה

להשביע את הנשמה

– שבועה ונקיטת חפץ בעבודת ה' –

שינוי המעמד בין "הגר" ו"קטורה" בפירש"י

בעלות הלוויים על העיר חברון

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זא"אניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד כשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל וספיש,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב מנחם מענדל זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייזס, הרב אליהו שוייכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד - 1469 President st. #BSMT,
ארץ הקודש Brooklyn NY 11213 U.S.A.
*5717 +1-929-754-6218
orhachasidut@gmail.com - oh@chasidus.net

חיי שרה

ב • מקרא אני דורש

אישות אחד שפחות

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 231 ואילך

ה • פנינים • עיון וביאור

• הטעם שאין למדים קנין כסף מעפרון

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 63

• למה עשור?

ע"פ לקסי שוחות ח"ה ע' 68-9

ו • יינה של תורה

• סוד "נקיטת חפץ" בשבועה

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 38 ואילך

ט • שיחות קודש

מזה החכמה שיהי' ניכר שזוהי

אכילה של יהודי?

י • פנינים • דרוש ואגדה

• איך נקראת הפרשה חיי שרה?

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 145 ואילך

• תשובה כפולה

ע"פ לקסי שוחות ח"ה עמ' 110

יא • חידושי סוגיות

בעלות הלויים על העיר חברון

ע"פ לקסי שוחות ח"ה ע' 91 ואילך

יד • תורת חיים

שבועה המעניקה כוחות

טו • דרכי החסידות

שבועה ושובע לנשמה

לקראת
שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של

כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ ז"ע

בפתח הגיליון

להשביע את הנשמה

- שבועה ונקיטת חפץ בעבודת ה' -

בפרשתנו מתוארת השבועה שהשביע אברהם אבינו את העבד, ואף דרש ממנו נקיטת חפץ של קדושה - "שים נא ידך תחת ירכי".

במדור "יינה של תורה" מבואר המצב של "מודה במקצת" ברוחניות, כאשר יהודי "משאיר לעצמו" חלק מהכוחות והאמצעים שקיבל מלמעלה, ועניינה של שבועה בעבודת השם, שהוא שובע ומזון שנותנים לנשמה מלמעלה על מנת להצליחה בעבודתה, ולזה דרוש גם "נקיטת חפץ" של תורה או תפילין, בכדי להוציא לפועל כוחות אלו הניתנים לו מלמעלה.

במדור "דרכי החסידות" נלקטו קטעים ממאמרי רבותינו המבארים את מאמר חז"ל "משביעין אותו תהי צדיק" - מלשון שובע, וכיצד ניתן להגביר את היצר הטוב על היצר הרע, ובמדור "תורת חיים" הובאו אגרות רבנו המבארים כיצד לנצל שבועה זו להצלחה בכמה ענייני עבודת ה'.

במדור "שיחות קודש" הובאו דיבורות רבנו אודות ענייני ה"חולין" לכאורה של יהודי, שגם בהם צריך להיות ניכר עבודת ה' שלו, ואשר צריך להיזהר ממצב של "מודה במקצת", שנותן להשי"ת את מה שחייב, ואת יתר הזמן והכוחות מפריד ומנתק מעבודת ה'.

ויה"ר, שעל ידי ניצול הכוחות והשובע הניתנים מלמעלה להוספה בעבודת ה', הרי "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה", בביאת משיח צדקנו בעגלת דידן.

המערכת

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגויות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתותם.

מקרא אני דהדש

ביאורים בפשוטו של מקרא

אישות אחר שפחות

על הכתוב "ולבני הפילגשם" מפרש רש"י שהכוונה לפלגש אחת, "היא הגר היא קטורה", וממשיך לבאר: "נשים בכתובה, פילגשים בלא כתובה" – איך נפרש לפי רש"י מה שהכתוב נקט "פילגשם" בלשון רבים? ומדוע מפרש רש"י ש"פילגשים בלא כתובה" רק בפרשתנו, ולא הקדים לפרש זאת על הכתוב "ופילגשו ושמו ראומה"?

"וַיֵּתֶן אֲבִרְהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לִיצְחָק. וְלִבְנֵי הַפִּלְגֶשֶׁם אֲשֶׁר לְאֲבִרְהָם נָתַן אֲבִרְהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יִצְחָק בְּנֵו בְּעוֹדוֹ חַי קְדָמָה אֶל אֶרֶץ קְדֵם" (כה, ה-ו)

הפלגשם – חסר כתיב, שלא היתה אלא פלגש אחת: היא הגר היא קטורה; נשים בכתובה, פלגשים בלא כתובה, כדאמרינן בסנהדרין נשים ופלגשים דדוד:

בשלומודים כתוב זה ("ולבני הפילגשים אשר לאברהם") בפשטות, נראה שהיו לאברהם כמה "פילגשים", וכן באמת למדו בכמה מפרשים – שהיו לאברהם כמה "פילגשים" אלא ששמותיהן לא נזכרו במקרא (ראה זח"א קלג, ב. רד"ק כאן); אמנם רש"י מפרש שהכוונה היא לאשה אחת בלבד, זו הידועה לנו מאז ומקדם, "היא הגר היא קטורה".

וכבר תמהו המפרשים: אם אכן מדובר על אותה פילגש – שבתחילה נקראה 'הגר' ואחר כך 'קטורה' – למה נאמר "הפילגשם"?

ובלשון הרא"ם: "לא ידעתי המ"ם של 'פילגשם' כמה הוא משמש. בשלמא גבי 'ויברא אלקים את התנינים' (בראשית א, כא), אמרו 'תנינים כתיב, חסר יו"ד' שלא נשאר אלא תנין אחד – בא המ"ם להורות שהיו שנים מתחילה, ונחסר היו"ד להורות שלא נשאר אלא אחד; אלא הכא שפילגשם לא היתה אלא אחת – המ"ם למה בא"?

כלומר: גם אם אכן 'חסר כתיב' – הרי סוף סוף לא נאמר "פילגש" בלשון יחיד, אלא "פילגשם" לשון רבים, ואיך אפשר לפרשו על פילגש אחת?

ב. בלבוש האורה תירץ:

"חסרות היו"ד מורה שלא היתה אלא פילגש אחת. ומכל מקום, לא רצה לכתוב 'ולבני הפילגש' בלשון יחיד, כיון שנשאה שני פעמים – אחת בחיי שרה, ואחת עכשיו אחר מיתתה – לכך כתב לשון רבים, כאילו היו שתי פילגשים".

והיינו, שנקט הכתוב בלשון רבים כדי להדגיש שאשה זו נשאה אברהם פעמיים, וכשנאמר כאן "בני הפילגשם" בא לכלול בזה את בני' משתי הפעמים – הן את ישמעאל שנולד לה בנישואין הראשונים, והן את בני קטורה שנולדו בנישואין האחרונים.

[יש מפרשים (אור החיים ובאר מים חיים – לבעמח"ס סידורו של שבת – כאן), שבתבות "בני הפילגשים" הכוונה היא לבני קטורה בלבד, ולא לישמעאל, שהוא אינו בכלל.

אך בדרך הפשט אינו כן, שהרי רש"י אינו רומז כאן לשום הבדל ביניהם, ועל כרחנו שגם ישמעאל בכלל "בני הפילגשם" שנתן להם אברהם מתנות ושילחם מעל יצחק בנו (וראה סנהדרין צא, א), וכמפורש בכתוב "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק" (וירא כא, י).

ולהעיר, שملשון הכתוב "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק" – משמע שבעצם נחשב הוא יורש לאברהם, ורק שאינו ראוי לרשת ביחד "עם בני עם יצחק". ולפי זה יש לבאר הדגשת הכתוב כאן "וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי" (דלכאורה, מה החידוש בזה שאברהם עדיין בחיים?) – להדגיש שאם לא היה אברהם משלחם "בעודנו חי", הרי היה להם דין "יורשים" לאחר מותו, ולכן הוצרך לשלחם עוד קודם].

אך עדיין אינו מחוור זה שנאמר "הפילגשם" לשון רבים – דאף שאברהם נשאה פעמיים, הרי סוף סוף היא אותה ה"פילגש" עצמה ("היא הגר היא קטורה")!

ג. ויש לבאר, על פי המשך דברי רש"י – "נשים בכתובה, פילגשים בלא כתובה":

בהשקפה ראשונה, כוונת רש"י בדבריו אלו היא להסביר ("טייטש") את פשט תיבת "פילגש", ועל זה מבאר ש"פילגש" היא אשה שאין לה זכות של כתובה, מחמת שאינה חשובה כאשה רגילה שיש לה זכות של כתובה.

אמנם קשה:

הרי תיבת "פילגש" נזכרה בכתוב כבר לעיל בסדרה הקודמת (סוף פ' וירא) "ופילגשו ושמה ראומה". ובכן, למה המתין רש"י עד כאן לפרש תיבה זו, ולא פירשה כבר שם?

אלא:

תיבת "פילגש" אינה צריכה לפירוש מיוחד, משום שמובנה פשוט: אדם הנושא שפחה, שאין לה חשיבות של בת זוג ממש ואינה מתייחסת אליו כ"אשה" גמורה, אלא בתור "פילגש" בלבד. ולכן בכתוב "ופילגשו ושמה ראומה" לא הוצרך רש"י להסביר את משמעותה של תיבה זו [ועיין בדבריו בסוף הפרשה שם, שמשווה בין "שפחה" ל"פילגש", וזה לשונו: "מה אברהם י"ב שבטים שיצאו מיעקב ח' בני הגבירות וד' בני שפחות – אף אלו ח' בני גבירות וד' בני פלגש"].

ומה שרש"י אומר כאן "נשים בכתובה פילגשים בלא כתובה" – כוונתו היא לחדש חידוש, שבנוסף למשמעות הפשוטה והרגילה של "פילגש", שהיא שפחה שאין הנישואין עמה,

נישואין גמורים מעיקרא, הרי **פְּעָמִים** יש אשה משוחררת (לא שפחה) שאדם נושא בנישואין גמורים, ובכל זאת היא נקראת "פילגש" משום שחסר לה זכות הכתובה.

[ולפי דרכנו יתבאר הטעם שמביא רש"י ראי' דוקא מהפילגשים דדוד – למרות שמצינו במקרא את הלשון "פילגש" כמה וכמה פעמים קודם לכן (וישלח לה, כב. לו, יב. ס' שופטים ח, לא. ושם קאפ' יט-כ) – כי באותם כתובים אפשר לפרש את המושג "פילגש" באופן הראשון, שהיא לגמרי לא נחשבת כאשה (אלא כשפחה), ודוקא בדוד מצינו גדר זה של "פילגש" במובן זה של אשה נשואה הנקראת פילגש רק בגלל חסרון הכתובה].

ונתכוון בזה רש"י לבאר היחס הנוכחי שבין אברהם לקטורה (הגר) – שבאותה שעה **כבר לא היתה שפחה** (כי אברהם שחרר אותה קודם, וכמו שכתוב בפרשת וירא (כא, יד): "וישלחה"), וזה שעדיין נקראה "פילגש" הוא רק משום שהי' חסר לה זכות הכתובה. [יש מפרשים המוכיחים את זה שאברהם נשא את קטורה (לא בתור שפחה, אלא) בקידושין, מלשון הכתוב בפרשתנו: "ויקח אשה ושמה קטורה".]

אך צ"ע בזה, כי גם לגבי הגר (היינו, כשהיתה שפחה, לפני ששחררה אברהם) נאמר "לאשה" (לך טז, ג); וגדולה מזו מצינו, אשר גם שפחה כנענית שמוסר הרב לעבדו העברי כדי להוליד ממנה עבדים – גם היא נקראת בכתוב "אשה" (ראה פרש"י משפטים כא, ד).

ולכן נראה, שהראי' על זה שקטורה נישאה לאברהם בתור אשה בקידושין, הוא מזה שנאמר לפני כן "וישלחה".]

ד. ומעתה יתבאר זה שנאמר "הפילגשם" לשון רבים, אף שמדובר באותה פילגש עצמה ("היא הגר היא קטורה") – כי היו בה **שני מצבים שונים** של "פילגש", ולא הרי זה כהרי זה: בתחילה – כשהיתה "הגר" – נשאה אברהם בתור **"פילגש" גמורה**, כלומר: שפחה ממש, שאינה דומה כלל לאשה רגילה;

[יש מפרשים ששרה שחררה את הגר לפני שנשאה אברהם (ראה ב"ר פמ"ה, ג. רמב"ן לך טז, ב). אבל בדרך הפשט אינו כן, שהרי נקראה גם אחר כך בשם "שפחה" ואמר לה המלאך "שובי אל גברתך והתעני תחת ידי" (לך טז, ה ואילך)].

אמנם לאחר מכן – בתור "קטורה" – כבר היתה אשה משוחררת ונשאה אברהם בדומה לנישואין רגילים, וכל זה שנקראה אז "פילגש" הוא רק בגלל העדר הכתובה.

ומובן איפוא למה מכנה הכתוב את בני' – משתי הפעמים – כ"בני הפילגשים", בלשון רבים, משום שיש **שינוי מהותי** בין מעמדה בתור הגר לבין מעמדה בתור קטורה, עד שכאילו הן שתי "פילגשים", ודו"ק.

למה עשור?

ויאמרו אחי ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך ימים – שנה, כמו ימים תהי נאולתו. שכן נותנים לבתולה זמן שנים עשר חרש לפרנס את עצמה בתכשיטים (כד. נח. רש"י)

לכאורה יש להבין, באם הנוהג המקובל הוא לתת שנים עשר חודש לבתולה, שלכן דרשו שתישאר איתם שנה, כיצד מיד לאחר מכן נתנה משפחה של רבקה אפשרות שתישאר עמם רק "עשור" – עשרה חודשים?

ויש לבאר:

קודם לכן מסופר (כד. נח) שלאחר שכבר סוכם על השידוך וכחלק מההכנות לקראת הנישואין הביא אליעזר לרבקה כמה תכשיטים: "ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב גו' ויתן לרבקה".

ולכן נתנו הם אפשרות שתישאר עמם רק לעשרה חודשים, כיוון שבתכשיטים שכבר ניתנו לרבקה הי' די פרנסה לשני חודשים, ועל כך הייתה דרישתם שאם כוונת אליעזר בנתינת התכשיטים היתה לשם מתנה, הרי צריכה היא י"ב חדשים לפרנס עצמה בתכשיטים, אך אם כוונתו היתה לפרנסה עדיין צריכה היא להישאר עמם לעוד עשרה חודשים כדי להשלים את הפרנסה בכל התכשיטים כנהוג.

ובזה יובן דיוק לשון רש"י, דמוסיף על לשון הגמ' (כתובות נז, א. נדרים עג, ב) והמדרש (ב"ר פ"ט יב) "לפרנס עצמה" ומפרש שפרנסה זו היא "בתכשיטים", כיוון שבזה מבואר שכבר ניתנה חלק מפרנסה זו ע"י אליעזר קודם לכן, ולכן ניתנה אפשרות להישאר עשרה חודשים ולא שנים עשר חודש.

הטעם שאין למדים קנין כסף מעפרון

בכסף מלא יתנה לי

אשלם כל שווי, וכן דוד אמר לארונה בכסף מלא (כד. ט. רש"י)

הגמ' בקדושין (כז, א) לומדת את הדין שקרקע נקנית בכסף מהכתוב "שדות בכסף יקנו" שבירמי' (לב, מד). ובתוס' ד"ה אמר קרא הקשו מדוע לא למדה הגמ' דין קנין כסף בקרקע מהכתובים דשדה עפרון שבפרשתנו, ופי' שהי' ניתן לבאר שזהו רק בנכרי שכל קנינו בכסף.

וי"ל שעל פי רש"י דידן מתורצת קושיית התוס' בפשטות:

במקום אחר (ראה לקו"ש ח"י עמ' 62 ואילך) נתבאר שכוונת רש"י בדבריו כאן היא לבאר דהא ששילם אברהם לעפרון על השדה "בכסף מלא", "כל שווי", הוא מצד שלא רצה שתהי' לעפרון שום שייכות למערת המכפלה, ולכן שילם תמורתה כל שווי' על אף שהי' יכול ליטלה מן הדין.

ויוצא מזה, שמה שאברהם נתן את כסף השדה לעפרון לא הי' בשביל לקנות את השדה עי"ז, שהרי הי' יכול ליטלה מן הדין והיתה קנוי' לו בלאו הכי, אלא רק לסלק השייכות וכנ"ל, וממילא מובן שאי אפשר ללמוד מכאן קנין כסף בקרקע.

יינה שר תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

סוד "נקיטת חפץ" בשבועה

לפעמים חושב אדם שישנם חלקים ביום ובנפש שהם קודש להשי"ת, כמו זמני התורה והתפילה וקיום המצוות, או הזהירות מענייני רע, וישנם חלקים בחיי האדם שהם "פרטיים" ושייכים לו, הוא יצא ידי חובתו ופרע חובותיו כלפי שמיא, ועתה "חפשי" הוא לעצמו.

במאמר שלפנינו, העוסק בדין נקיטת חפץ בשבועה הנלמד מפרשתנו, יבואר מיהו "מודה במקצת" בעבודת ה', וכיצד ישועתו ורפואתו היא על ידי התוכן הרוחני של נקיטת ספר תורה או תפילין בשבועת הדיינין.

מדוע נקיטת חפץ היא רווקא בשבועת מודה במקצת?

טרם יציאת אליעזר למצוא אשה ליצחק, על פי הוראותיו של אביו אברהם, ציווה אברהם על העבד "שים נא ירך תחת ירכי, ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ" וגו' (פרשתנו כה, ג).

ומהשבועה שהשביע אברהם אבינו את אליעזר, למדו בגמרא (שבועות לח, ב) את דין "שבועת הדיינין", הלא היא שבועת "מודה במקצת", ש"צריך לאתפוש חפצא בידיו", היינו שהנשבע יחזיק בידו חפץ, וזאת בדומה לאברהם שציווה את אליעזר "שים נא ירך תחת ירכי", שישבע במצוות מילה (רש"י שם). ומסיקה הגמרא, שלכתחילה יש להשבע בספר תורה דווקא, ובדיעבד גם שבועה בתפילין כשרה.

והדבר צריך ביאור, הלא אברהם השביע את אליעזר במצווה אחרת, ומדוע מצריכה הגמ' ספר תורה או תפילין דווקא, ולא שאר מצוות?

הקב"ה הוא "סוחר" שנותן ב"הקפה"

ויש לבאר תחילת את עניין "מודה במקצת" בעבודת האדם:

כל יהודי ויהודי מקבל מהקב"ה עניינים נעלים ביותר, לכל לראש ישנה הנשמה האלוקית, נשמה שנתת בי טהורה היא" (ברכות השחר), שמטרת ירידתה למטה היא בכדי שהאדם יתעלה על ידי עבודתו. וכן נותן הקב"ה לאדם עבור כל מצווה ומצווה את הכוחות והאמצעים הנדרשים לקיומה, וכדאיתא במדרש (ויקרא רבה פכ"ו, ב) על הפסוק (איוב מא, ג) "מי הקדימני ואשלם": "מי קלס לפני עד שלא נתתי לו נשמה, מי מל לשמי עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג" וכו'.

ונמצא, שהקב"ה נותן ליהודי כוחות ואמצעים באופן של "הקפה", על מנת להחזיר, וההחזרה היא כאשר יהודי מנצל את אותו שפע וכוח לעבודת ה' כראוי.

וכפתגם שמסר כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בשם רבוה"ק (לקוטי דיבורים קצו, ב) אודות ה"הקפות" שעורכים בשמחת תורה: "הקב"ה הוא סוחר שנותן גם בהקפה, זהו "הקפות" מלשון הקפה. . אלא, כשלוקחים סחורה בהקפה נעשים משועבד, צריכים לפרוע את החוב, דבר שצריכים לעשות מדי יום ביומו".

מי "מודה במקצת" להקב"ה?

והנה, כשם שאצל מלווה ולווה קיים מצב של "מודה במקצת", כך גם בנוגע להקפה שנותן הקב"ה ליהודי: לכפור לגמרי בכל ההלוואה, הרי לא יתכן, כי "חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו" (ב"מ ג, א), וכמו כן ביהודי יש נשמה אלוקית, שאפילו בשעת החטא "הייתה באמנה אתו ית'" (תניא סוף פכ"ד), ורואה תמיד את עצמה לפני הקב"ה – "בפני בעל חובו", וממילא אפילו קל שבקלים אין לו עזות פנים להכחיש את נתינת הכוחות והאמצעים על ידי הקב"ה.

אמנם, יתכן שיהודי יהי' ח"ו בבחינת "מודה במקצת", הוא מרגיש שקיבל אמצעים וכוחות מאת השי"ת על מנת להחזירם ולנצלם לעבודת ה', אך הוא "משאיר לעצמו" עניינים בחייו שכלפיהם הוא טוען "כוחי ועוצם ידי" (עקב ח, יז), ואינו מרגיש שהם שייכים להשי"ת וצריכים להיות מוחזרים אליו.

יהודי זה אינו עובר על איסורים ח"ו, הוא משקיע כוחות ויגיעה בעבודת ה', מתפלל, לומד ומקיים את מצוותיו, אך לאחר הלימוד והתפילה וקיום חובותיו, חש הוא שכבר פרע את כל חובו להשי"ת היום, ומעתה ואילך היום הוא "שלו", לצרכיו והנאותיו ורצונותיו, ונמצא שהוא "כופר במקצת הטענה", הוא כופר בכך שיתרת הכוחות והאמצעים שייכים אף הם להשי"ת. והדרך שבה יוכל היהודי להיחלץ מהמצב של "מודה במקצת", ולהקדיש את כל כוחותיו ואמצעיו לעבודת ה', היא על ידי שבועת מודה במקצת, וכפי אשר יתבאר.

"שבועה" מלשון "שובע"

אודות תוכנה הרוחני של השבועה, נתבאר בסה"ק (קיצורים והערות לתניא לאדמו"ר הצמח צדק עמ' נז ואילך) ש"שבועה" היא מלשון שובע, היינו שעניינה הוא נתינת כח מלמעלה, ליתן לאדם מזון רוחני וכוחות שיהי' "שבע" ברוחניות ויצליח לעמוד בניסיון (וראה במקור הדברים ביאור פנימיות עניין השבועה כפשוטה, וכאן הובא רק עניין שבועה בכללות עבודת האדם).

וכפי שהוא בנוגע לשבועה כפשוטה, שיש בה עניין של שובע ונתינת כח, מבואר גם בנוגע לכללות עבודת האדם בעולמו, דתניא בסוף פ"ג דנדה אודות זמן לידתו של אדם, "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע", ועניינה של שבועה זו הוא "שובע" ונתינת כח למילוי שליחותו בעולם.

וזהו עניין שבועת מודה במקצת בעבודה הרוחנית, שכאשר יהודי הוא "מודה במקצת", ומרגיש שחלק מענייניו הם מכוחו ועוצם ידו ולא כ"הקפה" מהשי"ת, הרי ישנו עניין של

"שבועה" ונתינת שובע מלמעלה, שזהו מה ש"הקב"ה עוזרו" (ראה קידושין ל, ב. סוכה ג, ריש ע"ב) שתהי' בו ההכרה שאין לו שום דבר עצמי משלו, והכל מאדון הכל, וממילא צריכים לפרוע לו את ההקפה ולעבוד את השי"ת גם בשאר ענייני היום, על ידי ניצול ענייני הגשמיות לשם שמים ולעבודתו ית'.

ו"שבועה" זו צריכה להיות קשורה עם נקיטת חפץ, וספר תורה או תפילין דווקא, וכאשר יתבאר.

מדוע שבועה בנקיטת ספר תורה דווקא?

אודות התורה נאמר (זהר ח"ב קסא, ב) שהקב"ה "אסתכל באורייתא וברא עלמא", ומאידך "בר נש אסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא", ונמצא שהתורה היא הממוצע המחבר בין החיות האלוהית לבין העולם הנחות, יותר משאר ענייני מצוות, ולכן כאשר רוצים לקבל את ה"שבועה", את הכוחות הנעלים על מנת להצליח בשליחות בעולם, הרי זה על ידי אחיזה בתורה, על ידי יגיעה והתמסרות לתורה.

והנה, חיבור הכח האלוהי עם העולם הגשמי – החל רק לאחר מתן תורה, וכמבואר בסה"ק (החידוש דמ"ת נתבאר בארוכה במקור הדברים, וכאן הובאה רק נקודת הדברים מקוצר היריעה. המערכת), שקודם מתן תורה הייתה גזירה ש"השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), שיהי' ניתוק בין גשמיות לרוחניות, וגם כשהאבות קיימו מצווה, לא נתקדש החפץ הגשמי לא על ידי המצווה.

ובמתן תורה נתבטלה הגזירה, ועל ידי התורה ומצוותי' ניתן לבני ישראל הכח לקדש את ענייני העולם ולהפכם לחפצי מצווה ותשמישי קדושה, וגם את המאכל והמשקה יכולים להעלות לקדושה על ידי האכילה לשם שמים ולעבודתו ית', וכן בשאר הדברים הגשמיים שעוסקים בהם כפי הוראות התורה לשם שמים.

ונמצא, שכאשר יהודי נמצא במצב של "מודה במקצת", שמרגיש שיש בו כוחות וזמנים ורכוש שהוא "פרטי" ואינו מוקדש לעבודת ה', הרי הכח להיחלץ ממצב זה הוא על ידי התורה הקדושה, שניתנה בכדי לחבר ולקשר את הגשמיות עם הקדושה. וזהו עניין שבועה בנקיטת ספר תורה, שמקבל "שובע" וכוחות לעבודת ה', על ידי היגיעה בתורה יומם ולילה (וראה במקור הדברים שמעין זה אברהם אבינו השביע במצוות מילה, שהיא הייתה המצווה היחידה בזמנו שהי' בה חיבור גשמיות ורוחניות).

נוסף על כך, הנה גם בפשטות, הדרך שבה יחבר היהודי את כל ענייניו עם השי"ת, הרי זה על ידי התורה – "תורה" מלשון הוראה (גו"א ריש פ' בראשית בשם הרד"ק), שמנחה את היהודי ומדריכה אותו כיצד לנצל כל עניין בעולם באופן המתאים לרצונו ית'.

שעבוד המוח והלב – יסוד עבודת היום

ומי אשר אין באפשרותו לאחוז בספר תורה משך כל היום, הרי העצה לכך, בדיעבד, היא לאחוז תפילין בידו בשעת השבועה.

התפילין, יש בהם עניין בדומה ללימוד התורה, וכדאיתא במדרש תהלים (א, ב) "אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע רוצין אנו ליגע בתורה יומם ולילה, אבל אין לנו פנאי, אמר להם הקב"ה קיימו מצוות תפילין ומעלה אני עליכם כאילו אתם יגיעים בתורה יומם ולילה".

וביאור העניין הוא (ראה במקור הדברים גם ביאור השייכות בעומק יותר), שלכתחילה אמנם נחוץ שהיהודי יעסוק בתורה יומם ולילה, וזוהי הדרך שלא להיות "מודה במקצת", ולהקדיש את כל מרצו וזמנו ומאודו לעבודת ה', אבל מי שאין לו אפשרות לכך, הרי לכל הפחות נחוצה עבודת התפילין.

עניין מצוות תפילין הוא כמבואר בשו"ע (או"ח סי' כה ס"ה, שו"ע אדמו"ר הזקן שם סי"א) לשעבד את המוח והלב לעבודת השי"ת. וכאשר יהודי עומד בתחילת היום ונוקט חפצא של תפילין, היינו שמשעבד כראוי את מוחו וליבו, הרי זה יסוד והוראה לכל היום כולו, שכל ענייניו ועיסוקיו יהיו משועבדים להקב"ה, וממילא לא יהי' "מודה במקצת", כי יסוד ותחילת היום הוא שעבוד הַבָּּהּ לַהֲשִׁי"ת.

שיחות קודש

אכילה של יהודי

...לכאורה נשאלת השאלה:

...איך יכולים לדרוש ממנו שלא רק בעת לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם באכילתו ובשתייתו ובכל ענייני החולין שלו יהי' במעמד ומצב ש"החכם ניכר בו", ועד שלעיני כל הגויים יהי' ניכר ש"היא חכמתכם ובינתכם" - בשביל זה, טוען הוא, יש צורך בהכנה, והכנה כזו שתהי' בהתאם לעילוי שנדרש ממנו, שבכל עת ובכל רגע יהי' ניכר עליו שהוא יהודי.

...ובכן: ובכדי להסיר שאלה וקושיא זו, נתבאר, שכיון שזוהי הוראה של הקב"ה, שהוא זה שברא את העולם, ויודע את כל הקשיים שבהנהגת העולם, ויודע גם מעמדו ומצבו של האדם ("עולם קטן זה האדם") שהוא בשר ודם וכו' - בודאי נתן הקב"ה לכתחילה את הכחות הדרושים שלא זו בלבד שבנ"י יוכלו לעמוד בכל זה, אלא אדרבה - להעלות את העולם יחד עמהם.

וכח זה נותן הקב"ה ע"י התורה:

...ע"פ מ"ש רבינו הזקן בתניא: "ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש", הרי מובן, שבכל מקום שבו נמצאת הנשמה, נמצא הקב"ה יחד עמה.

וכיון שנשמה זו מחי' את גופו - שוב לא ישאל אף אחד, איך יתכן שמבלי הבט על כך שלא היתה אצלו איזה הכנה, יוכל מיד להשתנות מן הקצה אל הקצה - כי, מצד זה שהקב"ה הוא "השוכן אתם", שהרי יש בו "חלק אלקה ממעל ממש", הנה לגבי הקב"ה לא שייך לומר, שיש דבר שיכול לעמוד נגדו.

אך יש צורך ש"חלק אלקה ממעל ממש" שבו, נפשו האלקית, תהי' אצלו בגלוי, להנהיג את חייו כו', שאז תוכל לפעול מה ש"חלק אלקה ממעל ממש" צריך לפעול.

וכיצד מגלים את הנפש האלקית באופן שתחדור את כל כחות נפשו?

- הרי זה ע"י לימוד התורה, שגם היא נקראת "אדם", כמ"ש "זאת התורה אדם", כי, כשלומד תורה, והלימוד הוא באופן שרוצה להבין, שלכן מתייגע בתורה, שאז ישנה ההבטחה "יגעת ומצאת", שמבין וכו', אזי נעשה "יחוד נפלא", כך, שהמציאות שלו נעשית מציאות של תורה, ואז ביכלתו לפעול כל דבר, מבלי הבט על מעמדו ומצבו בעבר.

(י"ט בסדר השל"ט)

הרי דווקא המאורעות שבפרשה זו נקראים בשם "חיי שרה", כי דברים אלו מבטאים את "חיי שרה" האמיתיים – תוכן עבודתה לגלות את ההבדל והאין ערוך שבין יצחק לישמעאל, ובין ישראל לעמים.

תשובה כפולה

ויתן לי את מערת המכפלה

המכפלה – בית ועלי על גביו (כט. רש"י)

בוזה בפרשתנו (קטס, א) מבואר ששני הה' שבמילה "המכפלה", מרמזים על שני הה' שבשם הוי', ה' תתאה וה' עילאה. ומבאר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע (אור התורה פרשתנו קיה, א) שבוזה מבואר הפירוש של "בית ועלי על גביו", ד"בית" קאי על בחינת ה' תתאה, ועל זה יש "עלי" – בחינת ה' עילאה.

ויש לבאר הקשר של פירוש פנימי זה עם מערת המכפלה כפשוטה:

התכלית שבעבודת הנשמה בעוה"ז, שבשביל זה ירדה הנשמה למטה, היא, שע"ז באה הנשמה לעבודת התשובה, דהנשמה כפי שהיא למעלה היא בבחינת צדיק, ודווקא ע"י עבודתה למטה בעוה"ז היא נעשית בבחינת בעל תשובה (ראה לקו"ת בלק עג, א. ושם מבאר, שזהו "התירוק האמיתי" למה ירדה הנשמה למטה).

ומכיון שעבודת הנשמה למטה היא כדי להגיע לתשובה, הרי מובן, שכל זמן שהנשמה לא השלימה את עבודתה בעוה"ז היא עדיין לא הגיעה לשלימות התשובה. דכל זמן שהנשמה בעולם הזה שנקרא "ארץ כנען" מלשון מסחר (תנחומא מסעי ט, ועוד), בו הנשמה "מרויחה" את העליות הנעלות ביותר (ראה תנ"א ר"פ וישב), הרי עדיין עובדת להרוויח ולהגיע לשלימות הנצרכת. דווקא כאשר היא נפרדת מהגוף, ומסיימת את עבודתה בעולם הזה, אזי היא מגיעה לשלימות התשובה.

ועפ"ז מובן הקשר שבין ב' הה' שבשם הוי' למערת המכפלה כפשוטה, כיוון שאלו' באו האבות והאמהות לאחר שסיימו עבודתם למטה, ואז הגיעו לשלימות התשובה, ושלימות עבודת התשובה היא בב' בחינות, תשובה תתאה ותשובה עילאה, שעניינם הוא ההשבה של ב' הה' דשם הוי', דתשובה תתאה היא תשוב ה' תתאה, ותשובה עילאה היא תשוב ה' עילאה (כמבואר באג"ת פ"ד וילק), ולכן במערת המכפלה נרמזו שני הה' הנ"ל.

איך נקראת הפרשה חיי שרה?

ידוע (ראה לקו"ש ח"ה ע' 57, ועוד) שבשם של הפרשה מתבטא התוכן של כל הפרשה. עפ"ז תמוה, הרי פרשתנו כולה עוסקת במאורעות שאירעו לאחר מיתת שרה ולא בחי' ווא"כ איך מתאים לכנות פרשה זו בשם "חיי שרה"?

ויש לבאר:

עניינה המיוחד של שרה אמנו ה' שאצלה ה' מודגש שיש נתינת מקום רק לעם ישראל, וכפי שהתבטא בכך שהיא הייתה אמו של יצחק בלבד (בשונה מאברהם שה' גם אביו של ישמעאל), ובדרישתה מאברהם (וירא כא, א) "גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק", היינו שבעיני שרה לישמעאל לא ה' שום ערך בייחס ליצחק.

ונקודה זו מתבטאת בכל המאורעות שבפרשתנו:

קניית מערת המכפלה – על אף שכבר קודם היו קבורים בה אדם וחווה (עירובין נג, א. סוטה יג, א), ששייכותם לכאורה אינה דווקא לבני אעפ"כ השתדל אברהם לקנותה בכדי שתהי' שייכת רק לבני, וזה עצמו מדגיש שבני הם עיקר התולדות של אדם וחווה.

שליחות אליעזר – אברהם לא רצה לשדך את יצחק עם בתו של אליעזר כיוון ש"בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך" (רש"י כה, לט), וזהו על אף שלאליעזר ה' ריבוי מעלות, ועד שהי' "דולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים" (יומא כה, ב).

בסיום הפרשה – מודגש שאפילו לתולדות דאברהם אין תפיסת מקום לגבי יצחק. לגבי בני קטורה נאמר (כה, ה-ו) "ויתן אברהם את כ"א אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים ג' נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנ", וגם לגבי תולדות ישמעאל מדגישה התורה מיד "אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה", והיינו שישמעאל עם כל תולדותיו הם בני "שפחת שרה" ואין להם ערך ביחס ליצחק בן שרה.

ונמצא, שלמרות שדברים אלו קרו לאחר פטירת שרה, מ"מ מכיון שחיי' האמיתיים של שרה לא היו חיי' הגשמיים, אלא אופן עבודתה את הקב"ה,

הידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

בעלות הלוויים על העיר חברון

יביא לימוד הרונצ'ובי מפרשתנו דחברון עיר מקלט / יבאר המעלה בבעלות הלוויים על עריהם והיא נצחית לעומת בעלות בני / יבאר הטעם שערי הלוויים הם רק לשבת דאין בהם בעלות פרטית / יסיק דבחברון איכא גם להבעלות פרטית דהלוויים וא"כ ב' המעלות איתנהו בה / ימתיק דלזה הבעלות דא"י התחילה בחברון

גאלו אותן בתוך השנה נחלטים ביובל, אלא מוכרין השדות ואפי' סמוך ליובל, וגואלין מיד. ואם הקדישו שדה גואלים מיד ההקדש לאחר היובל וגואלים בתי ערי חומה כל זמן שירצו אפי' אחר כמה שנים שנא' "גאולת עולם תהי' ללוויים". דמשמע מזה שבעלות הלוויים על עריהם היא תמידית, דגם כאשר הבית או השדה נמצא ברשות הקדש או ברשות אחרת - יש להם מעין בעלות בהם, ולא הוצאו מרשותם (בהחלט).

וְלֹא־יִזְנֶה נמצא גם בנוגע לחברון, שהיא עיר מקלט שבעלות הלוויים [דפשטות המשך ל' הרמב"ם שם היא דכל הדינים שם הם לא רק בנוגע למ"ב ערי מגדש, אלא גם בנוגע לערי מקלט שבירושלם הפרק. וראה עוד בלקו"ש חכ"ה ח"ש א באריכות], שיש מעלה בבעלותם עלי' לעומת בעלות שאר בני"י על עריהם בארץ, שהבעלות עלי' היא באופן של "גאולת עולם" (ויעוי' צפע"נ הל' תרומות בהשמטות סב, א ובכ"מ דמעלה זו בבעלות הלוויים היא אפי' כלפי בעלות הכהנים בעריהם, כולל חברון (ראה יהושע כא, ג)).

בריש פרשתנו איתא להשקו"ט שבין אברהם לבני-חת אודות קניית שדה המכפלה, ונתפרש בקרא (כג, ט) שאברהם ביקש לאחוזת קבר את מערת המכפלה שבקצה השדה, אמנם בני-חת אמרו לו (שם, ו) "נשיא אלקים אתה בתוכנו, במבחר קברנו קבור את מתך"; ומבאר בזה הגאון הרונצ'ובי (צפע"נ עה"ת שם, ושי"ג), ע"פ הידוע דחברון היא עיר מקלט (יהושע כ, ז. מכות ט, ב. ב"ב קכב, ב), דלכך חפץ אברהם דוקא במערה שבקצה השדה, מאחר ו"בית הקברות של ערי מקלט דוקא חוץ לעיר" (מכות יב, א. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ג), וחשש אברהם שבעתיד יפנו את הקברים אם יהיו בתוך השדה; וע"ז השיבו לו בני-חת "נשיא אלקים אתה בתוכנו", "וקבר מלך ונשיא אין מפנין" (ראה תוספתא ב"ב פ"א ה"ז, ועוד).

והנה, בנוגע לערי הלוויים מצינו שיש מעלה בבעלות הלוויים עליהם לעומת בעלות שאר בני"י על עריהם, דהדין בנוגע ללוויים הוא (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"ז ממשנה ערכין לג, ב) שאם "מכרו שדה משדה עריהם או בית מבתי ערי חומה שלהן, אין גואלין כסדר הזה (כשאר בני"י שאינם יכולים לפדות שדה עד ב' שנים, ובתי ערי חומה אם לא

[ומה דאיתא בסוטה מח, ב דמשחרב ביהמ"ק]

הראשון בטלו ערי מגדש - י"ל דהכוונה היא

ליישב לשון הכתוב שממנו משמע שערי הלוויים נתנו "לשבת" בלבד, וכדלקמן].

ויש לבאר, דהא דמשמע מל' הכתוב דנתנו הערים "לשבת" בלבד הוא מפני שמ"ח הערים שניתנו ללוויים - היו מאהזות כ"ה השבטים, שלכן הן היו מפוזרות בתוך נחלות כ"ה השבטים, וגם כאשר ניתנו ללוויים להיות נחלתם, אי"ז באופן שלכל לוי פרטי יש בעלות פרטית על נחלתו, אלא רק שיש בעלות כוללת דהשבט על ערים אלו [וע"ד תרומה שנקראת "גזילת השבט" (ירושלמי תרומות פ"א ה"ב. ערלה פ"ב ה"א. ועי' אנציק"ת ע' גול השבט, ושי"ת)], דגם הירושה והמכירה שיש בערים אלו (ראה תוס' ערכין לא, ב ד"ה דאי) הן בכלל הקנין ד"לשבת" [וע"ד למ"ד הנ"ל בירושלמי דלכית דירה ניתנו, דאכתי יש בהן ירושה ומכירה] (וראה עוד בענין בעלות כללית ופרטית ב'אוצרות התורה - חידושי סוגיות' ח"ש ג). דזהו גם הטעם לכך שנתנת הערים ללוויים היתה באופן כזה שקודם באו לבעלות בניי, ורק לאחר מ"כ הופרשו לשבט לוי - דתחלה היו הערים צ"ל נחלת בניי, ורק אז לעבור לבעלות הכללית דהלוויים.

אמנם י"ל דהעיר חברון יוצאת מן-הכלל היתה, דבה היתה ללוויים גם בעלות פרטית: דאחז מהטעמים לקריאת שם העיר חברון 'קריית ארבע' מבואר במדרש (ב"ר פרשתנו נח, ד. להלן כהגירסא שבילקו"ש כאן כג, ב) "שהוא עולה בקרנסין (גורלות) של ד', בתחלה ליהודה ואח"כ לכלב ואח"כ לכהנים ואח"כ ללוויים"; והיינו דהעיר חברון היתה תחלה של כלב ולאחמ"כ עברה מרשותו ללוויים. נמצא, דחברון שיצאה משבט יהודה זהו גם לענין הבעלות הפרטית שלה שעברה לכלב; וא"כ - עד"ז הוא כשיצאה מרשות

להפרטי דינים הקשורים בזה, כיון שלא היו כל ישראל על אדמתם; אולם לא מצינן לחדש ולומר דהבעלות עליהן פקעה מהלוויים, ושוב אין ללוויים ערים לשבת - דלא כא"י כולה שאף שגלו רוב ישראל מאדמתם לא בטלה הבעלות הפרטית דכ"א על חלקו. אבל ראה שו"ת צפע"נ וורשה סי' נה. מכות ז, א. ועוד].

איברא דצ"ע בזה, דלכא"ו מצינו להיפך, דבעלות הלוויים על עריהם קדושה מבעלות שאר בניי, דכתב הרמב"ם (שם ה"י) "כל שבט לוי מזהירין שלא ינחלו בארץ כנען", והיינו דלכני שבט לוי אין נחלה בארץ; והמ"ח ערים שניתנו להם ("שש ערי המקלט, ועליהם נתנו ארבעים ושנים עיר" (מסעי לה, ו)) - הן כלי' הכתוב רק "ערים לשבת" (שם, ב), ומשמע דאין להם בעלות גמורה עליהן, ודלא כבעלות שאר בניי על עריהם ?!

[ויעיין בזה בלקו"ש חכ"ה חיי-שדה א, דלהירושלמי (מע"ש פ"ה ה"ט לגי' ופי' הפני משה שם. ועוד) פליגי בזה תנאי (מע"ש שם מ"ד) אי ערי מגרש לאחווה ניתנו אי לבית דירה ניתנו, ולפ"ז נמצא דהרמב"ם (סוף הל' מע"ש) פסק כמ"ד שנתנו גם לאחווה. ואף בנוגע לערי מקלט שלכאורה הי' אפ"ל דמזה שפסק הרמב"ם (הל' רוצח פ"ח ה"ד) ש"רוצח הדר בערי מקלט אינו נותן שכר ביתו", משמע שערי מקלט רק לבית דירה נתנו, שהרי בירושלמי (מע"ש שם. מכות ספ"ב) משמע שנתנת שכר דירה תלוי בפלוגתא אי למחלוקת ניתנו או לבית דירה ניתנו, הנה מדברי הגמ' בבבלי (מכות יג, א) משמע שדין זה אינו תלוי בפלוגתא הנ"ל אלא הוא דין מיוחד בנוגע לערי מקלט, וא"כ ברור שכל הערים, הן ערי מגרש והן ערי מקלט יש להן אותו גדר, ולאחווה ניתנו, וכ"מ גם מלשון הרמב"ם רפי"ג מהל' שמיטה ויובל, ועיי"ש אריכות בזה. וא"כ צריך

כלב לשבט לוי, דברשות הלויים ישנה גם להבעלות פרטית.

[וי"ל, דזוהי גם הכוונה בגמ' (מכות י, א. ב"ב קכב, ב) דמקשה "וחרון עיר מקלט הוא, והכתיב (שופטים א, כ) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה? אמר אביי פרוודהא (הכפרים שסביבה), דכתיב ואת שדה העיר ואת חצר' נתנו לכלב בן יפונה", ויש שרצו ללמוד (ראה יפ"ת לב"ר שם. ועוד) דקאי בתחלת הנתינה, דגם מתחלה לא ניתנו לו אלא פרוודהא. אמנם באמת נראה דא"נ שבתחלה ניתנה לו גם העיר עצמה, והשקו"ט בגמ' כאן היא רק במה שנותר שלו גם אחר הנתינה; דלפ"ז מתורצת גם קושיית המהרש"א (ב"ב שם. וראה גם שיח יצחק מכות שם) במה שהביאה הגמ' קרא דשופטים ולא קראי דיהושע, דהיינו מפני שקאי אחר הנתינה].

והמורם מכל האמור – דבבעלות הלויים על העיר חברון מעלה על הבעלות בשאר ערי ישראל, ובתרי: (א) ביחס לבעלות בני"ע על שאר עריהם – מעלה בחברון כשאר ערי הלויים שהבעלות בה היא באופן של "גאולת עולם". (ב) ביחס לבעלות הלויים על שאר עריהם – מעלה בחברון כשאר ערי כל בני"ע, שהבעלות בה היא גם פרטית, ולא רק כללית.

ומצינו למימר דזהו הטעם שהתחלת הבעלות בא"י התחילה מחברון, וכמובן מהסיפור בפרשתנו על קניית מערת המכפלה, שזהו המקום הראשון באה בו בעלותו של א"א לידי פועל, לאחר שהובטחה לו הארץ וגם ניתנה לו, ד"אמירתו של הקב"ה כאילו היא עשוי" (פירש"י לך טו, יח. וראה ירושלמי חלה פ"ב ה"א. וראה ב"ב ק, א הדעות אי הליכת אברהם בארץ היתה קנין או רק כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו. ויעוי' בזה ב'אוצרות התורה – חידושי סוגיות' תולדות א) [דאף את"ל שגם המקומות שגר א"א קודם לזה קנאן – בתורה לא נתפרש כן, ובפרט דלא ה"י זה באופן ד"אחוזת קבר", שהיא לעולם ואינו מוכרו. וראה בראב"ע פרשתנו כג, יט שא' מהטעמים ש"נזכרה זאת הפרשה" הוא "לקיים דבר ה' לאברהם להיות לו לנחלה"]. ויתירה מזו, דאיתא במדרש (ב"ר פט"ט, ז) דמאז קנייתה – מערת המכפלה היא א' מג' מקומות שאין אוה"ע יכולין להונות את ישראל לומר גזולין הן בידכם.

ועפ"הנ"ל י"ל בטעם הדבר, שהוא מפני מעלתה המיוחדת כלפי שאר ערי ישראל – שהיא העיר היחידה בא"י שיש בה גם המעלה דבעלות פרטית, וגם דבעלותה היא נצחית.

שבועה המעניקה כוחות

גם נתינת כח מלמעלה לקיים המצות, וכמבואר בריש מסכת נדרים, דאפילו מה שנשבע מעצמו לקיים המצוה, הרי עי"ז מזרז עצמו, עאכ"כ המושבע מנותן התורה ובורא האדם.¹

מאשר הנני קבלת מכתבו...

ויהי רצון שיגאל כל אחד ואחד מכל ענינים הבלתי רצוים או עכ"פ מגבילים אותו מפעילות הרצוי' ובנקודתה הפנימית, מילוי תפקיד האדם עלי אדמות, עשיית כל העולם כולו לבית מקדשו, דירה לו ית' ובלשון חז"ל לעשות לו דירה בתחתונים, אשר מושבע ועומד הוא ע"ז, ושבועות לשון רבים כפירוש **בענין** השבועה בכלל - שע"י תוספת כח לקיים המצוה עי"ז שישבעו את האדם כחות נוספים, שלכן אחד הוא השרש לשבועה וללשון שובע, כמבואר בארוכה במאמר אדמו"ר הצמח צדק (אשר השנה [-תשכ"ה] שנת המאה להסתלקות שלו) ד"ה משיביעין אותו תהי צדיק.²

"שבע ברכות" לכל משך ימי חייהם

מאשר הנני קבלת מכתבו . . ונעם לי לקרות בו אודות אופן חתונת בנו . . שליט"א בשעה טובה ומוצלחת.

ובטח לא יסתפק בההתעוררות בעת רצון זו אלא יעשה כל התלוי בו שימשיכו שבע הברכות בכל משך ימי חייהם. וע"פ המבואר עה"פ שבע ביום הללתיך הן בנגלה והן בדא"ח (ועיין בקיצורים והערות לתנאי בהערות הצ"צ ד"ה משיביעין אותו ע' נט ואילך, ושם נסמך).³

כוחות להצלחה בלימודים

במ"ש אשר לא תמיד רואה הצלחה גמורה בלימודו, ונדמה לו שאין זוכר מה שלומד.

כמדומה כבר כתבתי לו שכל הנ"ל הוא מפיתויי היצר, וחבל על זמנו שמבלה להתווכח אתו ולהכנס בשקו"ט אם האמת כן הוא - בה בשעה שבזמן זה יכול ללמוד בפועל, וכמו שכתבתי לו מכבר, ובפרט כשלומד בדבוק חברים שאז מצליחים יותר וכדבר משנה.

ובמ"ש אשר מצא הסיבה להעדר הצלחה גמורה, מפני שחסר לו כח התקשרות וכו' וכו' - הנה כיון שנפסק הדין שכ"א מישאל מושבע ועומד מהר סיני לקיים כל הנאמר בהר סיני, ה"ז נותן חיזוק נוסף לקיים את המצוה, ובפרט ע"פ המבואר הענין בחסידות במרז"ל משיביעין אותו, מלשון שבועה וגם מלשון שובע, שהשובע בא ע"י השבועה (עיין בהגהות הצ"צ לתניא - נדפס בספר קיצור והערות לתניא). ובאם רק ירצה, הרי הקב"ה עוזרו ללמוד ולהצליח ללמד לשמור לעשות ולקיים.⁴

מושבעים ועומדים - נתינת

כח לקיום המצוות

...במעמד הר סיני, היו נוכחים את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה כמבואר בדברי רז"ל, הרי משה רועה נאמן, הוא העומד בין ה' ובינינו עומד ומחבר ומגיד ומפרש את דבר ה' לבני ישראל,

אשר כל אחד ואחת מהם **מושבע** הוא מהר סיני לקיים התורה ומצותי'. אשר השבעה זו היא

א. אגרות קודש חכ"א עמ' שס ואילך / ב. אגרות קודש חכ"ג ע' ק / ג. אגרות קודש חכ"ג ע' תבא / ד. אגרות קודש חז"ג ע' נר-ה

הרבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

שבועה ושובע לנשמה

גם אם מצד חומר גופי הוא גם ביותר ניתן לו כח מלמעלה להיות סור מרע ועשה טוב, דוהר"ע ההשבעה שמשיבעים אותו תהי צדיק

שבועה המגלה את הכחות הנעלמים

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל (נדה ל, ב) משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, דשבועה זו באה אחרי שמלמדין אותו את התורה כולה. . דלכאורה אינו מובן מהו ענין השבועה שמשיבעים את הנפש האלקית על הנפש הבהמית, דזה שאפשר להיות רשע ח"ו זהו מצד הנה"ב, שממנה באות כל המדות רעות בכעס גאווה ותאוות התענוגים, הוללות וליצנות התפארות ודברים בטלים עצלות ועצבות, וא"כ מהו השבועה שמשיבעים את הנה"א על זה. אך הענין הוא דשבועה הוא לשון שובע, דהשובע ענינו הנתינת כח מה שנותנים מלמעלה להאדם, שיוכל לעבוד את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצות. כמו בגשמיות כשהאדם שבע, הנה לבד שהוא חזק בכחו הנה רוחו טובה עליו וכמ"ש (ירמ' מד, יז) ונשבע לחם ונהי' טובים, כן הוא ברוחניות שהשובע הוא הנתינת כח מלמעלה, וזהו מה שמשיבעים אותו ("מען מאכט איהם זאט"), במה שנותנין לו כח משרשו ומקורו הקדום שיוכל להתגבר על הנה"ב ולא יהי' רשע. . היינו שיתגלו הכחות הנעלמים שבו מצד שרשו הקדום, שע"ז לא יהי' שום מניעה ועיכוב מצד הנה"ב, כי יתגבר עליו.

(קונטרס ומעין, מאמר יד פרק א)

קיום הרצון משביע את האדם

...והנה פירוש השני והשלישי ב"משביעים" שהוא שבועה ושובע הנה ענין השבועה הוא ענין נתינת כח מה שנותנים כח לנפש האדם שיוכל להתגבר על היצה"ר ונה"ב, כי היצה"ר בא להאדם קודם היצ"ט וכמ"ש "ולפתח חטאת רובץ", והנה"ב אקדמי' טענתי', כי "עיר פרא אדם יולד" להיות נמשך אחר תאוות לבו בעניני אכילה ושתי' ושאר צרכי הגוף נרש ומושקע בזה ברגילות שונים שקשה לו במאוד לפרוש מזה, הנה על זה הוא ענין השבועה שהוא נתינת כח לנה"א שיוכל להתגבר על נה"ב ויצה"ר, וע"י שבועה זו שמשיבעים אותו תהי צדיק שהוא ענין נתינת כח להתגבר על היצה"ר ונה"ב הנה מזה נעשה השובע.

דהנה כתיב "פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון" דקיום הרצון הוא ענין השבין[ע] שמשביע את האדם, כמו שאנו רואים במוחש דהאדם כשיש לו איזה רצון הרי הוא טרוד מזה שאין מתמלא רצונו, ואף אם יש לו כל הנצרך לו, מכל מקום הוא טרוד מזה שאין מתמלא רצונו, ובפרט אם רצונו הוא בדבר הנוגע לו בפנימיותו הנה מטריד אותו ביותר שאינו יכול לאכול ולשתות ולישן, וכשמתמלא רצונו אז הנה רוחו טובה עליו ונעשה השקט בכל כוחותיו, שכל זה הוא לפי שנשבע נפשו מרצונו ("ער האט זיך אנגעזעטיקט ברצונו"), וזהו "ומשביע לכל חי רצון" בקיום ומילוי רצונו, וכתיב "רצון יראיו יעשה"...

דזהו "משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע", דכל אדם באשר הוא גם אם מצד חומר גופו הוא גם ביותר ניתן לו כח מלמעלה להיות סור מרע ועשה טוב, דזהו"ע ההשבעה שמשביעים אותו תהי צדיק.

(ספר המאמרים תרח"ץ ע' רמ-רמא)

כדי ש"תהי צדיק" יקוקים לשבועה!

וזהו גם הענין ד"משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, ה' בעיניך כרשע":

לכאורה אינו מובן: מדוע אי אפשר לסמוך על זה ש"כל העולם" - עולם ע"פ תורה - אומרים לך צדיק אתה, ובמכל שכן מזה שסומכים על שני עדים כשרים, גם בנוגע לענינים של חיים והיפך החיים, ועאכו"כ שיכולים לסמוך על כל העולם כולו, וא"כ, מדוע אומרים לו "ה' בעיניך כרשע"?

אך הענין הוא - שבכל מעמד ומצב שבו נמצא האדם, אפילו בהיותו בדרגה הכי נעלית, עליו לדעת שעדיין שייך ענין הפכי ח"ו; וכדי שיהי צדיק ולא רשע, יש צורך בענין של שבועה (ששייכת רק כאשר יש שתי ברירות, וכמו שבועה שאוכל שלא אוכל), שזהו ענין שלמעלה מהשכל.

יש לך אמנם טענה ע"פ שכל, ש"כל העולם כולם אומרים לך צדיק אתה", אבל אעפ"כ מזהירים אותך "ה' בעיניך כרשע", ובדרך שבועה, וכל זה - עוד לפני ירידת הנשמה בגוף ונפש הבהמית, כשהתינוק נמצא עדיין במעי אמו, ומלמדין אותו כל התורה כולה; כבר אז עליך לדעת שיהיו לך קושיית, וגם מצד הקדושה, ואעפ"כ, "ה' בעיניך כרשע", ובכדי ש"תהי צדיק", הנך זקוק לשבועה.

(תורת מנחם התוועדויות חנ"ב ע' 299-300)

בשבועה מתכוונים גם להורים

הרבי - הוד כ"ק רבנו הזקן - מתחיל את ה"תניא" - "משביעין אותו". אותו הרי הכוונה על הולד. והולד הרי עדיין אינו בנמצא, אלא הכוונה היא בשעת יצירת הולד. מאידך הרי בשעת היצירה הוא עדיין אינו מחוייב, אלא בשבועה מתכוונים גם להורים, אב ואם. כשהקב"ה מברך הורים בעיבור של ילדים, צריכה ההנהגה להיות בהתחלה באופן שיוולד יהודי.

הרבי מסביר את הפירוש של משביעין אותו - מלשון שובע.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ד ע' 50 - ספר השיחות המתורגם ה'תש"ד ע' מו-ז)

